

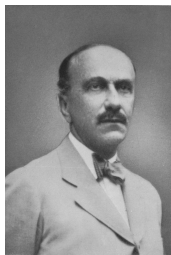
Az ügynökök bére ^[1]

Vita a "bizalmas jellegű közbiztonsági kiadások" növeléséről

A titkosszolgálatok titokzatos világával kapcsolatban számos legenda és féligazság olvasható. Kevés szó esik azonban az anyagi háttéréről, illetve az állami apanázs felhasználásának pontos struktúrájáról. Önmagában az is izgalmas tétel, hogy mennyi pénz jut az információk megvásárlására, illetve ezzel összefüggésben a beépített vagy a „céggel” kapcsolatban lévő „ügynökök” munkájának megfizetésére. Az alábbi források erre világitanak rá két minisztérium levélváltásán keresztül az első világháborút követő pénzügyes világban.

Bevezető

A titkosszolgálatok, illetve az ún. „politikai rendőrség” titokzatos világával kapcsolatban számos legenda és féligazság olvasható a különböző népszerűsítő könyvekben, illetve napjainkban már számos internetes portálon is. Van azonban egy olyan része ennek a világnak, amelyről egyrészt kevés szó esik, másrészt, amelyeket ezen szervezettek utódai a mai napig igyekeznek titokban tartani, vagy legalábbis kódosítani. Ez pedig nem más, mint az anyagi háttér, illetve az állami apanázs felhasználásának pontos struktúrája és aránya. Önmagában is izgalmas tétel, hogy mennyi pénz jut az információk megvásárlására, illetve ezzel összefüggésben a beépített vagy a „céggel” kapcsolatban lévő emberek - vagyis divatos, de rossz szóval élve az „ügynökök” - munkájának megfizetésére. Sajnálatos tényként kell rögzítenünk, hogy a két világháború közötti időszakban a politikai és az államrendészeti ügyekben eljáró rendőrségi osztályok megmaradt szerény mennyiségű iratanyagban sem található az előbbi tematikát bemutató irat. Nem így a Magyar királyi Pénzügyminisztérium általános iratokat őrző anyagában (K-269)! Hisz finanszírozási kérdésekben nem lehetett megkerülni a szakminisztériumot, ahol aztán szerencsénkre néhány morzsa megmaradt mindenféle háborús pusztulás ellenére is...

Rakovszky Iván ^[2]

Az alábbiakban szó szerint közöljük Rakovszky Iván belügyminiszter Kállay Tibor pénzügyminiszternek írt két levelét: keletkezési idejük 1922 júliusa és szeptembere. Az első levél lényegi eleme, a már 1867 óta a „*bizalmas természetű közbiztonsági kiadások*” fedezetére szánt összeget a belügyi tárca ne csak egyszerűen, „szokás szerint” megkapja, hanem, hogy azt növeljék a duplájára. Érdemes megjegyezni, hogy az összeg megduplázása nem volt légből kapott ötlet, hisz az 1920-as kerethez képes az 1921-es is majd 66-67%-kal nőtt. Ennek hátterében egyértelműen a még használatban lévő korona érezhető értékromlása, 1922 nyarától pedig egyenesen jelentős infláció állt. Az infláció pontos mértékét azonban nehéz meghatározni, ugyanis pontosan ebben az időszakban készültek el az első inflációs számítások Magyarországon. Nyilvánvaló, hogy a különböző számítási módszerekkel készített adatsorok más-más inflációs rátát mutattak, az azonban megállapítható, hogy ezek már mind két számjegyűek 1922 derekán. Érdemes megvizsgálni a levelek keletkezésének időpontjában a magyar belpolitikai helyzetet is. Az ország túl volt a „forradalmak korán”, az 1919-1920-as zavaros időközön. Immár Horthy Miklós volt a kormányzó, az ország pedig a bethleni konszolidáció mindennapjait élte. A kialakult hatalomgyakorló kör ekkor már igyekezett minél jobban bebiztosítani saját pozícióit. Bethlen 1922 februárjában megszervezte saját kormánypartját (Keresztény-Keresztény Kisgazda- Földműves és Polgári Párt, közismert neve: Egységes Párt).^[4] ^[3] Két hét sem telt el az Egységes Párt létrejöttétől, amikor március 2-án megjelent a 2200/1922 sz. kormányrendelet. Ez alapvetően megváltoztatta a választási rendszert, amelynek lényegi eleme volt a választójog szűkítése és az ország nagyobbik részén a nyílt szavazás visszaállítása. Ennek a rendszernek is köszönhetően az 1922-es választásokon az Egységes Párt a szavazatok 58%-át szerezte meg, s biztosította a stabil nemzetgyűlési háttér Bethlennek és kormánynak.

A stabil háttér és a már valóban békessé vált körülmények eredményeként 1922. június 26-án megszűnt a végrehajtó hatalom számára a háború esetére szóló hatalom gyakorlása.

A stabil belpolitikai helyzet mellett az ország külpolitikai helyzete messze nem volt ennyire biztató. A trianoni béke után, Magyar Királysággal, mint vesztes hatalommal, nem sokan akarták kapcsolataikat elmélyíteni. Mi több, a szomszédos államok saját szövetségi rendszert hoztak létre a magyar revízió ellen, ami kisantant néven került be a magyar közbeszédbe. Egy ország volt, amely nem zárkózott el mereven a Magyarországgal való kapcsolatok elől, ez pedig a Szovjetunió volt. A bolsevik állammal szemben azonban a magyar félnek komoly ideológiai fenntartásai voltak, s a tárgyalások legfontosabb elemének a háború során orosz hadifogságba esett magyar foglyok hazahozatalát tartotta. E tárgyalások keretében azonban nem csak a magyar hadifoglyok térhettek haza, hanem cserébe a magyarországi kommunisták - köztük több egykori éltelt népbiztos - a Szovjetunióba távozhattak. Tehát kvázi akár úgy is tünhetett, hogy a gyűlölt kommunista mozgalom elveszíti vezetőinek, tagjainak, szimpatizánsainak nagy részét...

Ilyen körülmények között kérte tehát Rakovszky, hogy emeljük fel a már említett „*bizalmas természetű közbiztonsági kiadások*” fedezetére szánt keretösszeget. Sajnos a hivatalos pénzügyminisztériumi válasz nem maradt fenn, csupán az aktára írt levéltervezet. Ebben azonban a kérdések és a kifogások domináltak:

.... *méltóztassék velem közölni azokat a különös indokokat, amelyek az ország mai súlyos pénzügyi helyzete dacára is indokoltá tennék azt, hogy a közbiztonsági alap kétszeresére, azaz 1 millió K-ra felemeltesék.*

Ez alkalomból tisztelettel közlöm Nagyméltóságoddal azt is, hogy mivel úgy a számviteli törvény helyes keresztülvitele, mint a kormány érdeke szempontjából is kívánatosnak tartom, hogy a bizalmas természetű kiadásokról vezetett számadások az ellenőrzések alól ne mentesüljenek, elvileg az egyes tárcáknak rendelkezésére álló alapok mielőbbi megszüntetését szükségesnek tartom."

A második Rakovszky levélből kiderül, hogy végül sikerült elérni a keret megemelését, csak nem 1 000 000 koronára, hanem 8 000 000-ra (!). Az ily mértékű növelést pusztán az inflációval nem lehet magyarázni, mélyebb okokat kell sejtenuünk, különösen a zajló szovjet-magyar tárgyalások és az Oroszországból visszatérő hadifoglyok tömegének a fényében. Látható tehát, hogy a pénzeszközökért folyó csatát megnyerte a belügyi vezetés. A levélből ugyanis kiderül, hogy már nem „csak” a következő évi megemelt keret biztosított a belügy számára, hanem a negyedéves különbséget visszamenőleg, mint korábban fel nem használt pénzt kérte a már említett alap számlájára átutalni. A Pénzügyminisztérium válaszelevelében az esetben sem maradt fenn, csupán annak tervezete. Ennek a hangneme azonban teljesen más, mint a bő egy hónappal korábbi esetében. A sokkal készségesebb és barátságosabb levéltervezetben ezt olvashatjuk: „*van szerencsém Nagyméltóságodot értesíteni, hogy a „Közbiztonsági és közrendészeti szolgálat” című „Közbiztonsági alap” rovatán az 1922/23 évi I. negyedi hiteligénylésben már engedélyezett 125 000 K-án felül pótlólag 1875 000 K-t bocsátott Nagyméltóságod rendelkezésére.*” A pénz felhasználása vélelmezhetően a továbbiakban sem a számvitelre vonatkozó korabeli jogszabályok maradéktalan betartásával történt. Ezen azonban nem lehet csodálkozni, az információk megvásárlása és a „b” egyének honorálása nehezen lett volna nyugta ellenében elképzelhető. Az már nyilvánvalóan csak a sors fura játéka, hogy az alapot a mindennapi életben kezelő Postatakarékpénztár egyik alkalmazottja, Opris Oszkár lett a két világháború között a rendőrség egyik legfoglalkoztatottabb „b” egyéne ...

Kállay Tibor ^[4]

Érkezett: 1922. JÚL. 27.

A mindenkori belügyminiszternek bizalmas természetű közbiztonsági kiadások fedezésére az 1867. év óta fennálló gyakorlat szerint, évenként egy bizonyos - nyilvános elszámolás alá nem tartozó - hitelösszeg bocsátatik rendelkezésre.

E célra az 1920. év június hónapjának végéig évenként 300 000 korona volt a belügyi tárca költségvetésének előirányozva, ettől az időtől kezdve pedig ezen a címen 500 000 korona van a költségvetésben évenként felvéve.

az általános drágulás folyamat következtében beállott értékcsökkenés folytán a fent számjelzett hitelösszegekből ma már nem áll módomban a közbiztonsági és államrendészeti bizalmas természetű szükségletek fedezéséről való gondoskodás, úgy hogy az e címen előirányzott 500 000 koronának felemelése mulhatatlanul szükségesnek mutatkozik.

Erre való tekintettel, az államháztartás jelenlegi nehéz helyzetének is a figyelembevételével, van szerencsém Nagyméltóságodat tisztelettel arra kérni, hogy a belügyi tárca folyó évi I. évnegyedi szükségletéről szerkesztett hiteligénylési kimutatás alapján a közbiztonsági alap rovaton már rendelkezésemre bocsájtott havi 41 666 korona hitelösszeg helyett folyó évi július hó 1-től kezdődőleg havi 83 332 koronát engedélyezni s egyidejűleg intézkedni méltóztassék az iránt, hogy a belügyi tárca 1922/23. évi költségvetési tervezetében a „Közbiztonsági és közrendészeti szolgálat” cím „Közbiztonsági alap” rovat az eddigi 500 000 korona helyett évi 1 000 000 koronával vétessék fel.

Nagybecsű elhatározásáról értesítést kérek.

Budapest, 1922. évi július hó 21-én

Rakovszky (eredeti aláírás)

Nagyméltóságú,

Dr. Kállay Tibor úrnak,

magyar királyi pénzügyminiszter

Jelzet: Magyar Országos Levéltár K-269, 189. cs. 81. t. 10.

2.

Kérelem a hitelkeret „pótlólagos” felhasználására

6001/el.n./BM sz.

M. kir. Pénzügyministerium

Érkezett: 1922. SZEPT. 7.

Az 1922. évi augusztus hó 25-én tartott minisztertanács hozzájárult ahhoz, hogy az 1922/23. évi költségvetési tervezetbe a belügyi tárca „Közbiztonsági és közrendészeti szolgálatok” címénél „Közbiztonsági alap” című rovatában az 1921/22 évi költségvetésben felvett 500 000 koronával szemben Nyolcmillió (8 000 000) korona irányoztassék elő, illetőleg az 1922/23 évi költségvetési tervezet alkotmányos tárgyalásáig a felemelt hitelösszeg már ennek alapján bocsátassék rendelkezésemre.

Miután az 1922/23. évi költségvetési év I. negyedére vonatkozó hiteligénylési kimutatásba a fenti rovaton csak az 1921/22. évi költségvetésben felvett 500 000 koronának megfelelő egy negyede vétetett fel, van szerencsém ennél fogva Nagyméltóságodat tisztelettel arra kérni, hogy az 1922/23 költségvetési év I. negyedéről szóló hiteligénylési kimutatásban felvett hitelösszeg és a jelenleg felemelt hitelösszeg közt mutatkozó különbözethetnek megfelelő hitelösszeget, vagyis Egymilliónyolcszázhetvenöt ezer (1 875 000) koronát pótlólag már most rendelkezésemre bocsátani méltóztassék.

Egyben van szerencsém Nagyméltóságoddal közölni, hogy az 1922/23. évi költségvetési év II. negyedére vonatkozó hiteligénylési kimutatásba a fenti rovaton már a felemelt hitelösszegnek megfelelő hányada vétetett fel.

Végül tekintettel arra, hogy a fenti rovaton eddig rendelkezésemre bocsátott hitel a felmerült kiadásokra nem elegendő, tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy nagybecsű elhatározását velem mielőbb közölni méltóztassék.

Budapest, 1922. évi augusztus hó 31-én.

Rakovszky (eredeti aláírás)

Nagyméltóságú

Dr. Kállay Tibor úrnak,

magyar királyi pénzügyminiszter

Jelzet: MOL K-269, 189. cs. 81. t. 8.

Címek:

[Ügynök](#) ^[5]

[Egységes Párt](#) ^[6]

[Pénzügyminisztérium](#) ^[7]

[belügyminisztérium](#) ^[8]

[titkosszolgálat](#) ^[9]

[rendőrség](#) ^[10]

[Bethlen István](#) ^[11]

[1922](#) ^[12]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/az_ugynokok_bere.html

Hivatkozások

- [1] https://www.archivnet.hu/politika/az_ugynokok_bere.html
- [2] <http://keptar.oszk.hu/010400/010493>
- [3] https://www.archivnet.hu/..tiny_mce/scripts/tiny_mce/plugins/paste/blank.htm%23_ftn4
- [4] <http://holmi.nagykar.hu/irasok/4585/1.html>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ugynok>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/egyseges-part>
- [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/penzgyuminiszterium>
- [8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/belugyminiszterium>
- [9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/titkosszolgalat>
- [10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rendorseg>
- [11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bethlen-istvan>
- [12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1922>